

Ναυμαχία της Λάδης, 494 π.Χ.

Περίληψη :

Το 494 π.Χ., οι περσικές χερσαίες και ναυτικές δυνάμεις συνέκλιναν προς τη Μίλητο με σκοπό να καταφέρουν το καθοριστικό πλήγμα κατά της Ιωνικής Επανάστασης και την πλήρη καταστολή της. Όσες πόλεις αντιστέκονταν ακόμα, αποφάσισαν να αντιδράσουν συγκεντρώνοντας όλα τα διαθέσιμα πλοία στη νησίδα Λάδη, κοντά στη Μίλητο. Εκεί παρατάχτηκαν 353 ελληνικά πλοία απέναντι σε περίπου 600 περσικά. Όμως στο ελληνικό στρατόπεδο φαίνεται να σημειώθηκε απειθαρχία, αποδιοργάνωση και πτώση του ηθικού. Επιπλέον, οι Πέρσες κατόρθωσαν τελικά με υποσχέσεις να αποσπάσουν τους Σάμιους από τη συμμαχία. Έτσι, το φθινόπωρο του 494 π.Χ. μόλις ξεκίνησε η ναυμαχία της Λάδης τα σαμιακά πλοία αποχώρησαν και το παράδειγμα τους μιμήθηκαν κι άλλες μοίρες. Παρά τη γενναιότητα αυτών που παρέμειναν, ιδιαίτερα των Χίων, οι επαναστάτες ηττήθηκαν. Οι Πέρσες απέκλεισαν εντελώς τη Μίλητο και η εξέλιξη των τελευταίων εστίων αντίστασης ήταν πλέον ζήτημα ελάχιστου χρόνου.

Χρονολόγηση

Φθινόπωρο (Σεπτέμβριος) του 494 π.Χ.

Γεωγραφικός Εντοπισμός

Θαλάσσια περιοχή της νησίδας Λάδη, ανοιχτά της Μιλήτου

1. Εισαγωγή

Το φθινόπωρο του 494 π.Χ., πιθανότατα το Σεπτέμβριο,¹ έγινε στη θαλάσσια περιοχή της Λάδης η καθοριστική ναυμαχία μεταξύ των Ιώνων επαναστατών και των Περσών. Τις βασικές πληροφορίες για τα γεγονότα αντλούμε από την αφήγηση του [Ηροδότου](#).

2. Τα γεγονότα

Το 494 π.Χ., η πλάστιγγα είχε γείρει σαφώς υπέρ των Περσών στον τομέα των χερσαίων επιχειρήσεων και οι [Ιωνες επαναστάτες](#) βρίσκονταν πλέον σε δυσχερή θέση.² Απ' όλες τις ελληνικές μικρασιατικές πόλεις φαίνεται ότι μόνο η [Μίλητος](#), η [Πριήνη](#), η [Μυούς](#), η [Τέως](#), οι [Ερυθρές](#) και η [Φώκαια](#) είχαν τη θέληση και τη δυνατότητα να συνεχίσουν τον αγώνα. Οι Πέρσες στρατηγοί είχαν ενώσει τις δυνάμεις τους και κατευθύνονταν προς τη Μίλητο με σκοπό να την πολιορκήσουν από ξηρά και θάλασσα, θεωρώντας τη βέβαια σημαντικότερη από τις άλλες πόλεις και κύρια εστία της επανάστασης. Όταν οι Ιωνες έμαθαν τις προθέσεις τους, έστειλαν αντιπροσώπους στο [Πανιώνιο](#). Εκεί αποφασίστηκε να μη συγκεντρώσουν καθόλου στρατό στην απειλούμενη περιοχή και να αφήσουν την άμυνα της Μιλήτου στους κατοίκους της, ενώ όλα τα διαθέσιμα πλοία θα μαζεύονταν στη νησίδα Λάδη, ανοιχτά της πόλης, για να αντιμετωπίσουν τον εχθρό στη θάλασσα. Πράγματι, ο ελληνικός στόλος συγκεντρώθηκε στη Λάδη.³ Αριθμούσε 353 πλοία από τα οποία 80 προέρχονταν από τη Μίλητο, 12 από την Πριήνη, 3 από τη Μυούντα, 17 από την Τέω, 100 από τη [Χίο](#), 8 από τις Ερυθρές, 3 από τη Φώκαια, 70 από τη [Λέσβο](#) και 60 από τη [Σάμιο](#).⁴

Από την άλλη μεριά, ο περσικός στόλος φέρεται να διέθετε 600 πλοία από τη Φοινίκη, την Κιλικία, την Αίγυπτο και την Κύπρο, που είχε πρόσφατα υποταχτεί ξανά. Πιο πρόθυμοι απ' όλους εμφανίζονται οι Φοίνικες,⁵ οι οποίοι ήθελαν να εκδικηθούν τους Ιωνες για τις προηγούμενες ναυτικές ήττες στην [Παμφυλία](#) και την Κύπρο, αλλά και να εξασφαλίσουν τη θαλάσσια κυριαρχία εκμηδενίζοντας το μεγάλο τους ανταγωνιστή. Σύμφωνα με επιγραφικές μαρτυρίες είναι πολύ πιθανό διοικητής του περσικού στόλου να ήταν ο Μήδος [Δάτις](#), γνωστός για τη μετέπειτα εκστρατεία του στην Ελλάδα, που κατέληξε στη μάχη του Μαραθώνα.⁶ Φυσικά οι Πέρσες είχαν αντιληφθεί ότι η εξουδετέρωση του εχθρικού στόλου ήταν απαραίτητη για την κατάληψη της Μιλήτου και την οριστική καταστολή της επανάστασης. Ομοίως, και οι επαναστάτες γνώριζαν ότι μοναδική τους πλέον ελπίδα ήταν μια συντριπτική ναυτική νίκη. Όταν οι Πέρσες στρατηγοί είδαν το μέγεθος του ιωνικού στόλου, φοβήθηκαν ότι δε θα κατάφερναν να επικρατήσουν και κατέφυγαν σε άλλα μέσα πριν από τη σύγκρουση. Ζήτησαν από τους τυράννους των πόλεων, οι οποίοι είχαν εκδιωχθεί από τους επαναστάτες και βρίσκονταν στο περσικό στρατόπεδο, να πείσουν τους συμπολίτες τους να εγκαταλείψουν την κοινή αντίσταση, ισχυριζόμενοι ότι έτσι δε θα υποστούν τα εξοντωτικά αντίποινα, αλλά θα έχουν καλή μεταχείριση. Ωστόσο το σχέδιο δεν απέδωσε αρχικά καθώς καμία

Ναυμαχία της Λάδης, 494 π.Χ.

πόλη δε δέχτηκε να συνεργαστεί.⁷

Στο μεταξύ, ως διοικητής του ελληνικού στόλου είχε επιλεγεί ο Διονύσιος από τη Φώκαια. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, αυτό έγινε στη Λάδη μετά τον εμπνευσμένο λόγο του προς τα πληρώματα με τον οποίο τους υποσχέθηκε την επιτυχία απαιτώντας όμως αυστηρή πειθαρχία και σκληρή εξάσκηση.⁸ Το πιθανότερο είναι ότι ο Διονύσιος που διέθετε μόνο 3 πλοία, διορίστηκε στη θέση αυτή από το Πανιώνιο, ώστε να αποφευχθούν οι αντιζηλιές μεταξύ των ισχυρών πόλεων για την αρχηγία.⁹ Ο Διονύσιος υπέβαλλε καθημερινά το στόλο σε εντατικά και συνεχή γυμνάσια κατά τα οποία οι ναύτες ασκούσαν στην εκτέλεση του διέκπλου και οι επιβαίνοντες οπλίτες (επιβάτες) στη χρήση των όπλων τους.¹⁰ Μετά από επτά μέρες όμως οι άνδρες δυσανασχέτησαν, καθώς αρκετοί από αυτούς αρρώστησαν και οι υπόλοιποι ένοιωθαν εξαντλημένοι. Έτσι, αρνήθηκαν πλέον να υπακούσουν και σταμάτησαν κάθε εξάσκηση. Βλέποντας ίσως αυτή την κατάσταση διάλυσης, οι Σάμιοι διοικητές φαίνεται ότι έχασαν την πεποίθηση στη νίκη και προτίμησαν να εξασφαλίσουν τη σωτηρία της πατρίδας τους, αποδεχόμενοι τελικά τις περσικές προτάσεις που είχε μεταφέρει ο Αιάκης, πρώην τύραννος της Σάμου. Προφανώς μετά από μυστική συνεννόηση μαζί τους, οι Πέρσες αποφάσισαν να επιτεθούν. Αμέσως οι Έλληνες παρέταξαν κι αυτοί το στόλο τους με μέτωπο προς το νότο.¹¹ Το ανατολικό άκρο, και πιο κοντά στην πόλη τους, κατέλαβαν οι Μιλήσιοι και δίπλα τους πήραν θέση τα σκάφη από την Πριήνη, τη Μυούντα και την Τέω. Ακολούθησαν οι δυνάμεις της Χίου, των Ερυθρών και της Φώκαιας. Η παράταξη έκλεινε με τους Λέσβιους και τους Σάμιους στο δυτικό άκρο.¹²

Όπως παραδέχεται κι ο ίδιος ο Ηρόδοτος, δεν μπορεί να δώσει ακριβή εικόνα της ναυμαχίας, γιατί υπήρχαν αλληλοκατηγορίες για την ήττα. Πριν από την εμπλοκή, τα σαμιακά πλοία εγκατέλειψαν τη θέση τους εκτός από 11 των οποίων οι τριήραρχοι δεν υπάκουσαν στις διαταγές και έμειναν να πολεμήσουν. Για το θάρρος τους τιμήθηκαν αργότερα από τους συμπολίτες τους με την ανέγερση στήλης στην αγορά. Στη συνέχεια αποχώρησαν και οι Λέσβιοι είτε λόγω πανικού είτε ως αποτέλεσμα προσυνεννόησης με τους Πέρσες. Έτσι κατέρρευσε ολόκληρη η δεξιά πτέρυγα, ενώ πιθανώς τράπηκαν σε φυγή αμέσως μετά και κάποιοι από τις μικρότερες ιωνικές μοίρες. Παρά τα γεγονότα αυτά, οι Χίοι συγκρούστηκαν και αγωνίστηκαν με γενναιότητα. Διέσπασαν τις εχθρικές γραμμές, κατέλαβαν πολλά πλοία και έχασαν τα περισσότερα δικά τους. Τελικά, κάποιοι μπόρεσαν να διαφύγουν και έπλευσαν για την πατρίδα τους, ενώ όσα σκάφη τους είχαν υποστεί σοβαρές ζημιές υποχώρησαν καταδιωκόμενα προς τη Μυκάλη όπου και εγκαταλείφθηκαν από τα πληρώματά τους. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία, το ίδιο γενναία θα πρέπει να πολέμησαν και οι Μιλήσιοι, όπως έκανε με τη μικρή του μοίρα και ο Διονύσιος ο οποίος κατέλαβε τρία πλοία και έφυγε όταν είδε ότι όλα είχαν πλέον χαθεί. Διαβλέποντας τη μελλοντική τύχη της Ιωνίας ο Διονύσιος δε γύρισε στη Φώκαια, αλλά επιδόθηκε στην πειρατεία με ιδιαίτερη επιτυχία, πρώτα στη Φοινίκη και αργότερα στη Σικελία.¹³ Όσοι Χίοι είχαν εγκαταλείψει τα σκάφη τους στη Μυκάλη, συνέχισαν την πορεία τους δια ξηράς και έφτασαν νύχτα στην περιοχή της [Εφέσου](#). Εκεί ωστόσο τους εξόντωναν οι Εφέσιοι ισχυριζόμενοι ότι τους εξέλαβαν για επιδρομείς που είχαν σκοπό να αρπάξουν τις γυναίκες τους, οι οποίες τότε γιόρταζαν στην ύπαιθρο τα Θεσμοφόρια.¹⁴ Όσο για τους Μιλήσιους που επέζησαν της ναυμαχίας, αυτοί αναχώρησαν τελικά μαζί με τους Σάμιους για τη Σικελία.¹⁵

3. Αίτια και συνέπειες της ήττας

Σχετικά με τα αίτια της ήττας, ο Ηρόδοτος τονίζει ιδιαίτερα τη φυγοπονία, τη μαλθακότητα και την απειθαρχία των Ιώνων βάσει των οποίων δικαιολογεί την απόφαση των Σαμίων να αποδεχτούν τις περσικές προτάσεις. Άλλωστε και η γενικότερη θεώρησή του για την επανάσταση και τις ικανότητες των επαναστατών είναι επικριτική. Όμως η προσέγγισή του Ηροδότου αποδεικνύεται απλουστευτική και άδικη. Είναι βέβαια πιθανό να προκάλεσε την αντίδραση των πληρωμάτων το πρόγραμμα σκληρής πειθαρχίας και εξάσκησης που επέβαλε ο Διονύσιος, ιδιαίτερα δε σε συνδυασμό με τις συνθήκες που θα επικρατούσαν στη Λάδη, καθώς χιλιάδες άνδρες συνωστίζονταν σε μια νησίδα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού χωρίς άμεση ή εύκολη πρόσβαση σε πηγές ανεφοδιασμού.

Όλα αυτά μπορεί να επέφεραν κάποια αποδιάρθρωση και πτώση του ηθικού. Ωστόσο δεν πρέπει να υποβαθμίζεται τόσο εύκολα η ναυτική παράδοση και η ικανότητα των ανδρών που είχαν ιδρύσει αποικίες στη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο, ενώ πρόσφατα είχαν οι ίδιοι κατατροπώσει τον περσικό στόλο. Η προδοσία ήταν το βασικό αίτιο της ήττας. Όποιοι κι αν ήταν οι βαθύτεροι λόγοι, είναι σαφές ότι η ξαφνική λιποταξία των Σαμίων και στη συνέχεια των Λεσβίων, που συνολικά διέθεταν

Ναυμαχία της Λάδης, 494 π.Χ.

119 πλοία, αύξησε καθοριστικά την αριθμητική υπεροχή του εχθρού και φυσικά ανέτρεψε τα όποια σχέδια των Ιώνων.¹⁶

Η ναυμαχία της Λάδης ήταν η μοναδική μεγάλη ναυτική σύγκρουση της αρχαιότητας στην οποία οι Πέρσες νίκησαν τους Έλληνες.¹⁷ Με τη νίκη τους αυτή οι Πέρσες απέκτησαν πλήρη κυριαρχία στη θάλασσα. Η Μίλητος αποκλείστηκε εντελώς και σύντομα υπέκυψε, ενώ η εξάλειψη και των τελευταίων εστιών αντίστασης ήταν πλέον θέμα ελάχιστου χρόνου.

1. Hp. 6.16.5-8· Macan, R.W., *Herodotus I* (London - New York 1895), σχόλ. σε 6.16.7.
2. Για την Ιωνική Επανάσταση βλ. *CHI 2* (A.R. Burn), σελ. 307-310.
3. Hp. 6.6-7. Στη σύγχρονη εποχή οι προσχώσεις του ποταμού Μαιάνδρου έχουν μετατρέψει την περιοχή της ναυμαχίας σε στεριά και τη νησίδα Λάδη σε λόφο.
4. Hp. 6.8.
5. Hp. 6.6.5-7.
6. Lewis D.M., "Datis the Mede", *JHS* 100 (1980), σελ. 194-195· Burn A.R., *Persia and the Greeks* (London 1984), σελ. 210-211.
7. Hp. 6.9-10.
8. Hp. 6.11-12.2.
9. McQueen E.T., *Herodotus: Book VI* (Bristol 2001), σχόλ. σε 6.11.3· Burn A.R., *Persia and the Greeks* (London 1984), σελ. 211.
10. Hp. 6.12.1-6. Ο διέκπλους ήταν τακτικός ελιγμός μάχης που εφευρέθηκε πιθανότατα από τους Ίωνες και τελειοποιήθηκε από τους Αθηναίους. Κατά το διέκπλου, μεμονωμένα πλοία ή μοίρες περνούσαν μέσα από τα κενά της αντίπαλης παράταξης και αμέσως μετά έκαναν αναστροφή με σκοπό να εμβολίσουν τα εχθρικά σκάφη στην πρύμνη ή τα πλευρά. Εάν δεν πρόκειται για αναχρονισμό του Ηροδότου, είναι η πρώτη γνωστή εφαρμογή του διέκπλου. Αναλυτικά σε Morrison J.S. –Williams R.T., *Greek oared ships, 900-322 BC* (Cambridge 1968), σελ. 137-139.
11. Hp. 6.12.6-6.14.2.
12. Hp. 6.8.
13. Ο Διονύσιος ποτέ δεν επιτέθηκε εναντίον ελληνικών πλοίων.
14. Hp. 6.14.2-6.17. Η στάση των Εφεσίων μπορεί να χαρακτηριστεί από αξιοπερίεργη και ύποπτη έως καθαρά προδοτική.
15. Hp. 6.22.
16. Για τις διάφορες πτυχές του θέματος αυτού βλ. *CAH IV* (O. Murray), σελ. 488· Macan R.W., *Herodotus I* (London - New York 1895), σχόλ. σε 6.12.21· McQueen, E.T., *Herodotus: Book VI* (Bristol 2001), σχόλ. σε 6.13.2· Burn A.R., *Persia and the Greeks* (London 1984), σελ. 212-213.
17. Macan R.W., *Herodotus I* (London - New York 1895), σχόλ. σε 6.18.1. Πράγματι στην Κνίδα, 100 χρόνια αργότερα, ο μισός "περσικός" στόλος αποτελούνταν από ελληνικά πλοία με ναύαρχο τον Αθηναίο Κόνωνα.

Ναυμαχία της Λάδης, 494 π.Χ.

Βιβλιογραφία :

	<i>The Cambridge Ancient History vol. V: The fifth century B.C.</i> , 3, Cambridge 1992
	Burn A.R. , <i>Persia and the Greeks</i> , London 1984
	<i>Ιστορία Ελληνικού Έθνους τόμ. Β'</i> , Αθήνα 1971

Δικτυογραφία :

	Herodotus - History http://www.mlahanas.de/Greeks/History/Herodotus/History/History6.html
	Lade (Batiköy) http://www.livius.org/a/turkey/lade/lade.html

Πηγές

Ηροδότου *Ιστορίαι*, βιβλίο 6.7-17.

Παραθέματα